

Oporuka sastavljena na Jugoslavenskom brodu

Grabovac Ivo, Split

Pored redovitih formi testameta (olografski, alografski, sudski i diplomatsko-konzularni) naš Zakon o nasljeđivanju pozna izuzetnu (usmenu) i izvanrednu formu testameta. Izvanredna forma oporuke vrijedi u slučaju vojničkog testameta i testameta sastavljenog na jugoslavenskom brodu. Zapovjednici brodova mogu doći u priliku da asistiraju kao službeni organi u sastavljanju posljednje volje lica, koja se nađu na nekom jugoslavenskom brodu. Iz tog razloga će o ovoj formi oporuke biti riječi u daljem izlaganju.

Kojom prilikom i kada se testamenat na brodu priznaje kao punovažan? On se može praviti uvijek kada je brod u plovidbi, bilo to u našim teritorijalnim vodama, na otvorenom moru ili pak u teritorijalnim vodama neke druge države. On se može praviti kad je jugoslavenski brod i u nekoj stranoj luci. Konačno, dozvoljava se ovakav oblik izjave posljednje volje i ukoliko je brod u našoj luci, ali je spreman za plovidbu, t. j. od momenta kada započne da prima putnike odnosno da krca robu. Ovim testamentom mogu se služiti sva lica, koja se nalaze ukrcana na brodu bilo kao članovi posade ili putnici. Također oporuku na brodu ovlašteni su načiniti ne samo jugoslavenski državljani nego i stranci. Logično je da se sve te osobe mogu poslužiti i nekom drugom formom redovitog privatnog testameta. Dakle, ova izvanredna forma nije obavezna na brodu, a lice će se njome služiti potpuno slobodno. Na primjer: želi da osigura autentičnost svoje posljednje volje ili ako zbog nepismenosti nije u mogućnosti da načini olografski ili alografski testamenat, i sl.

Tko učestvuje kao javni organ u sastavljanju ove oporuke? Zapovjednik broda dužan je da izvrši ovu dužnost

čim se ukaže potreba. Pri tome slično postupa kao i sudac kotarskog suda kada sastavlja javni testamenat. Zapovjednik broda (odnosno u izuzetnim slučajevima I. časnik kao zamjenik) dužan je u prvom redu utvrditi identitet oporučitelja. Ukoliko ga lično i po imenu pozna, zapovjednik ne će tražiti nikakva druga dokazna sredstva o identitetu. Međutim, ukoliko odgovornoj osobi na brodu nije poznato lice, koje pred njim izjavljuje svoju posljednju volju, identitet će se utvrditi putem neke isprave izdate od nadležnog organa sa fotografijom i potpisom (na pr. lična ili oficirska legitimacija, vojna knjižica, putna isprava i t. d.), s tim da još jedan punoljetni i poslovno sposoban svjedok potvrdi da oporučitelja lično pozna. Identitet ovog svjedoka zapovjednik će opet utvrditi bilo ličnim poznavanjem bilo ispravom izdanom od strane nekog nadležnog organa. Ukoliko pak oporučitelj nema nikakvih autentičnih dokaza, identitet se može ustanoviti jedino izjavama najmanje dva punoljetna i poslovno sposobna svjedoka, čiji će identitet zapovjednik utemeljiti na gore iznesen način. U zapisniku, koji se tom prilikom vodi, između ostalog mora se naznačiti kako je identitet oporučitelja utvrđen.

Zapovjednik broda treba da točno ustanovi je li oporučitelj sposoban da pravi testamenat (da li je stariji od 16 godina, poslovno sposoban, odnosno duševno zdrav). Oporuku će zapovjednik sastaviti na osnovu usmenog kazivanja, nastojeći da je u zapisniku formulira što je moguće jasnije, služeći se pri tome riječima samog oporučitelja. Zatim će odgovorna osoba na brodu ovako sastavljeni testamenat dati oporučitelju da ga pročita i potpiše. Kad ovaj to učini, zapovjednik će na samom testamentu potvrditi da ga je oporučitelj u njegovom prisustvu pročitao i potpisao, te će ga

i sam potpisati, označujući datum sastavljanja. U slučaju da oporučitelj nije u stanju da pročita testament (na pr. nije pismen, slijep, ili postoji neki drugi razlog) zapovjednik će sam to učiniti, ali u prisustvu dva svjedoka. Nakon toga će oporučitelj potpisati pročitanu mu testamenat, a ukoliko nije ni u mogućnosti da ga potpiše, stavit će na njemu svoj rukoznak uz istovremenu izričnu izjavu da je to pismeno njegova oporuka. Oba ova t. zv. testamentarna svjedoka moraju biti istovremeno prisutna prilikom potpisivanja testamenta odnosno stavljanja rukoznaka i izjave oporučitelja. Na koncu će se testamentarni svjedoci i sami potpisati na oporuci. U zapisniku o sastavljanju testamenta zapovjednik će iznijeti i zabilježiti sve radnje, koje su prilikom sastavljanja posljednje volje lica u pitanju izvršene.

Ako oporučitelj ne zna službeni jezik (pa bez obzira da li je to domaći državljanin ili stranac) zapovjednik će moći sastaviti testamenat jedino uz pomoć zakletog tumača i

još dva svjedoka, koji uz službeni jezik znaju i jezik oporučitelja, pa će se posljednja volja napisati na osnovu prijevoda tumača. Jasno da će se tumač i svjedoci u ovom slučaju morati potpisati na kraju testamenta.

Važenje ovako sastavljenog testamenta vremenski je ograničeno za razliku od redovite forme izjave posljednje volje, koja vrijedi neograničeno, odnosno do opoziva. Testament na brodu prestaje važiti nakon 30 dana od povratka oporučitelja u Jugoslaviju. Ograničenje je doneseno u interesu samog oporučitelja, jer posebne okolnosti i izvanredno psihičko stanje, uvjetovano eventualnim dužim izbivanjem, opasnostima kojima more obiluje, strahom, uzbudljivim događajima, kada ljudski život često visi o niti — sva ta nesvakidašnja atmosfera puna neizvjesnosti moguće je nagnala i utjecala na oporučitelja da načini testamenat, koji bi možda u drugim, normalnim okolnostima i na drugom mjestu imao i drugi sadržaj.